

Diasporski elementi v delih Yom Sang-seopa po osvoboditvi

Izvleček

Obdobje po osvoboditvi Koreje je zaznamovalo stanje zmede in pretresov. Neokolonialne sile in začetek hladne vojne so privedli do razdelitve Korejskega polotoka. V času, ko je Koreja dosegla svojo neodvisnost, je precejšnje število Korejcev živelo v Mandžuriji in drugih delih sveta ter oblikovalo veliko korejsko diasporo. Neodvisnost je te ljudi spodbudila k »vrnitvi« domov. Yom Sang-seop je po osvoboditvi v svojih romanih obširno pisal o temi tega »vračanja«. Vendar obstaja le malo raziskav, ki bi se poglobljeno ukvarjale z diasporskimi elementi v Yomovih romanih. Njegova dela po osvoboditvi se osredotočajo na razdelitev države in ideološki razkol med preprostimi ljudmi ter na njihove stiske kot beguncev. V svojih zapisih predstavlja življenje Korejcev, ki so živeli v Mandžuriji in njihovo potovanje nazaj na Korejski polotok po osvoboditvi. Dela, napisana v tem obdobju in pred izbruhom korejske vojne, kažejo težnjo k diasporski literaturi, v kateri so osrednje teme begunska kriza, ideološki razkol, razseljenost in problem ponovne vključitve v novo nastajajoče države. Prispevek se osredotoča na Yomove romane in kratke zgodbe ter obravnava diasporske vidike v njegovih delih.

Ključne besede: diaspora, obdobje po osvoboditvi, Koreja, Mandžurija, povratak domov, razočaranje

Abstract

Diasporic Elements in the Post-liberation Works of Yom Sang-seop

The post-liberation era of Korea witnessed a state of confusion and turmoil. The neo-colonial powers and advent of the Cold War led to a partition of the peninsula. By the time Korea earned its independence a considerable number of Koreans were living in Manchuria and other parts of the world,

forming the Korean diaspora, and independence led many of these to “return” home. Yom Sang-seop wrote extensively about the theme of this “return” in his post-liberation novels. However, there is barely any research that has explored the diasporic elements in this author’s novels. His post-liberation works focused on the partition of the country, the ideological divide among the common people, and their plight as refugees. In his works Yom Sang-seop wrote about the life of Korean people living in Manchuria and their journey back to the Korean peninsula after liberation. His works after the liberation and before the outbreak of the Korean war show a common tendency of diaspora literature, where the central themes are the refugee crisis, ideological divide, displacement, and problems related to housing in the newly established countries of North and South Korea. The paper will focus on his novels and short stories, and discuss the diasporic aspects in his works.

Keywords: diaspora, post-liberation, Korea, Manchuria, homecoming, disillusionment

Uvod

Yom Sang-seop (1897–1963), arhitekt joseonskega realizma (Im 1935) in eden najvidnejših predstavnikov naturalizma (Baek 1980) v korejskem literarnem svetu, je bil obširno obravnavan zaradi realizma in naturalizma v svojih delih. *Samdae* 삼대 (*Tri generacije*), eno njegovih najpomembnejših del, je med njegovimi najbolj brani roman. Obstaja veliko študij o delih, ki jih je Yom Sang-seop napisal od leta 1920 do 1961, med njimi je najbolj avtoritativno raziskavo opravil Kim Yunsika (1999). Njegovi romani so pogosto obravnavani v povezavi s postkolonializmom (Kim 1999; Seo 2002; Na 1999; Kim 2003; Huh 2011; Roh 2008; Lee 2012), kolonialno modernostjo in hibridno nacionalnostjo moderne države (Yi 2009; Lee 2003; Kim 2015; Ryu 2009; Choi 2007; Lee 2016; Choi 2016). Njegova dela po osvoboditvi poskušajo uravnotežiti ideološka nasprotja med desnico in levico z namenom iskanja poti k ponovni združitvi Korejskega polotoka in iskanja srednje poti za integracijo obeh ideologij v imenu mirnega sobivanja. Nacionalizem v njegovem pisanju je tako usmerjen k doseganju enotne Koreje, njegova proza v času po osvoboditvi pa prikazuje preplet kolonialne izkušnje in nastajajočega novega svetovnega reda.

Njegovi romani iz tega obdobja, kot so *Haebangui Adeul* 해방의 아들 (*Sin osvoboditve*), *Sampalseon* 삼팔선 (*Osemintrideseti vzporednik*), *Ihap* 이합

(Ločitev), *Jaehoe 재회* (Ponovno srečanje), *Hyopung 효풍* (Jutranji vetrič), *Imjong 임종* (Na smrtni postelji) in *Du Pasan 두 파산* (Dva bankrota), se osredotočajo na vprašanja, s katerimi so se soočali Korejci, in na težave na Korejskem polotoku po osvoboditvi izpod japonske kolonialne oblasti. Ta dela se običajno raziskuje z vidika begunske krize, krize identitete, dilem mešanih narodnosti in motiva politične nevtralnosti, pri čemer avtor ne podpira ne kapitalistične ne komunistične strani. Na ta način se zgodbe razumejo, ker so našteje teme zelo eksplicitno prikazane, kadar se jih bere površno. Vendar natančnejše branje Yomovih del po osvoboditvi razkrije, da raziskujejo tudi teme življenja v izgnanstvu, nostalgije po domu in željo po vrnitvi domov. Tako izkazujejo diasporske elemente in tendenco k diasporski literaturi.

Obdobje po osvoboditvi na Korejskem polotoku je zaznamovalo hitro spreminjajoče se geopolitično ozadje. Po koncu druge svetovne vojne sta se vzdignili dve velesili in tako se je začelo rivalstvo za premoč v obliki hladne vojne, ki je svet binarno razdelilo na komunistični in kapitalistični blok. Raziskave tega obdobja v Koreji so močno osredotočene na omenjeno binarnost in njeno vlogo pri razdelitvi Koreje. Akterji boja za prevlado v obdobju hladne vojne so neokolonialne sile (Na 2008, 37–59), ki so skupaj odločale o usodi Koreje. Ideološke razlike, problem projaponskih Korejcev oz. Korejcev, ki so podpirali japonski kolonialni režim, ter oblikovanje nove nacionalne države zavzemajo pomemben prostor v literarnem diskurzu obdobja po osvoboditvi. Vendar pa se je v kaosu razdelitve Korejskega polotoka izgubila zgodba Korejcev, ki so živeli v Mandžuriji, ljudi, ki so bili bodisi prisilno izgnani, so izgnanstvo izbrali sami ali so preprosto pobegnili tja v iskanju boljšega življenja. Zgodba o teh razseljenih ljudeh in njihovi kasnejši vrnitvi v domovino, ki se je medtem spremenila, je ključna za razumevanje kaosa in težav polotoka po osvoboditvi. Tisti, ki so odšli v Mandžurijo, so doživeli diasporsko pot naselitve in izkoreninjenosti, v mnogih primerih pa so se kasneje vrnili domov. Ker so zapustili domovino, je njihovo izkušnjo treba obravnavati z vidika diaspore. Diasporski diskurz je tako v središču njihove izkušnje izgnanstva in »vračanja«, obrobni diskurz pa je diskurz o oblikovanju nacionalne države. Z drugimi besedami, oblikovanje nacionalne države je močno vplivalo na ljudi in na njihove odločitve o tem, ali se vrniti ali ne. Oblikovanje nacionalne države je tako delovalo kot sekundarna sila, ki je ljudi spodbujala k »dediasporizaciji«. Namen tega prispevka je osvetliti zgodbo tistih, ki so pobegnili ali bili izgnani s Korejskega polotoka ter se nato po osvoboditvi vrnili. Njihovo izgnanstvo, vrnitev domov in celotna pot so zares predstavljali diasporsko izkušnjo, zato je treba njihovo zgodbo obravnavati v okviru teorij diasporskega diskurza.

Definicija pojma diaspora se je skozi čas spreminjala. Walker Connor je diasporo opisal kot ljudi, ki živijo zunaj svoje domovine (Connor 1986). Danes pa se izraz diaspora ne nanaša le na tiste, ki so izseljeni ali živijo zunaj domovine, temveč tudi na tiste, ki so doživeli diasporsko razselitev in so se nato vrnili domov. Kot ugotavlja Cousins (Cousins, Dodgson-Katiyo in Emenyonu 2016, 7) ob sklicevanju na Françoise Kral, so kritiki, kot so Stuart Hall, Paul Gilroy in Homi Bhabha, razpravo o diaspori odmaknili od »poudarka na vrnitev domov« (Kral 2009, 12), ki je bistven v klasični definiciji diaspore Williama Safrana. Safran je zapisal, da »nekateri diaspore vztrajajo – in njihovi člani ne gredo 'domov' – ker [...] čeprav domovina lahko obstaja, to ni kraj, ki bi jih politično, ideološko ali družbeno sprejemal; ali zato, ker bi bilo zapustiti diasporo preveč neprijetno in razdiralno, če ne celo travmatično« (Safran 1991, 91). Safran opisuje člane diaspore kot začasne prebivalce tujine, ki so odločeni vrniti se v domovino (ibid., 85). Robin Cohen nadalje dopolnjuje definicijo diaspore s trditvijo, da bi morala vključevati ne le ljudi, ki prostovoljno migrirajo, temveč tudi tiste, ki so doživeli prisilno migracijo zaradi nasilja, preganjanja ali skrajne stiske (Cohen 2008, 2). Cohen pravi, da člani diaspore, ki živijo v tujini, gojijo kolektivni spomin na domovino, ki jo pogosto idealizirajo. Z domovino se čutijo povezane in razmišljajo o obnovi njenega prvotnega stanja (ibid., 4), zaradi česar razmišljajo tudi o vrnitvi. Vendar kakršnakoli dejanska vrnitev vključuje različne elemente, ki jih Safran povzema kot razkol, presenečenje in morda razočaranje (Safran 1991). Schuts povratek v domovino opisuje kot izkušnjo tako šoka kot tudi nostalgije (Schuts 1976, 106–07). Yoon In-jin 윤인진 pojasnjuje, da korejski izraz za diasporo pomeni tudi etnično razpršitev in disperzijo ter zajema ne le proces selitve ljudi v različne regije sveta, temveč tudi kraje in skupnosti, v katerih živijo (Yoon 2005, 4–5). Poleg tega idejo diaspore zaznamuje »vztrajna navezanost na domovino in rojake ter prizadevanje za ohranjanje nacionalne identitete« (ibid., 30). Yoon nadalje dodaja, da se po letu 1990 izraz diaspora uporablja kot »celovit koncept, ki vključuje mednarodne migracije, azil, begunce, migrantske delavce, etnične skupnosti, kulturne razlike in identitete drugih etničnih skupin« (ibid., 6). Izraz diaspora je tako postal precej bolj vključujoč in lahko zajame zgodbe vseh, ki so »odšli« ali »se vrnili« ter tako uresničili povratek oz. *gwihyang* korejskega ljudstva. V korejskem diasporskem diskurzu je povratek – ali *gwihyang* – po padcu japonskega imperija imel predvsem dve obliki. Ena je bila vrnitev iz imperialnega središča, torej iz Japonske, druga pa vrnitev iz Mandžurije, kamor so se ljudje preselili, da bi se izognili preganjanju pod japonsko oblastjo. Mnogi Korejci so pobegnili

v Mandžurijo v iskanju boljšega življenja, a so si zaradi nasilja, ki so ga bili tam deležni, potem želeli vrniti domov. Poleg tega je bila očaranost nad osvobojeno domovino ključni dejavnik pri povratku tistih, ki so živeli zunaj Koreje.

Yom je bil v Koreji izjemno plodovit pisatelj, preden se je izselil v Mandžurijo in postal del diaspore. Preden je pobegnil v Mandžurijo, je napisal na stotine romanov in kratkih zgodb, s katerimi se je uveljavil kot pisatelj realizma in naturalizma. Toda zakaj je Yom opustil uspešno kariero v Koreji in se prostovoljno izgnal v Mandžurijo? Kim Jae-yong 김재용 meni, da je razlog v japonski politiki *naeseonilche* (내선일체) (Kim 2019, 19), ki je Korejce silila k posvajanju japonske identitete ter jo je japonska oblast v Koreji agresivno promovirala prek propagande v časopisih. V tem obdobju je Yom delal kot novinar v časopisni hiši, kjer so od njega zahtevali, naj piše propagandna besedila za upravičevanje japonske agresije v kitajsko-japonski vojni. S tem bi moral hkrati opravičevati tudi politiko *naeseonilche*, ki je bila neposreden napad na korejsko identiteto. Poleg tega so Japonci, medtem ko so na Korejskem polotoku izvajali *naeseonilche*, v Mandžuriji vodili precej milejšo politiko. Ta se je imenovala *ojokyeopwa* (오족협화) in je bila enaka kitajski ideji »petih ras v eni državi«, ki je želela združiti vzhodnoazijske identitete pod vodstvom Japonske. Temeljila je na načelu enotnosti petih »ras« Vzhodne Azije, ki so vključevale pet etničnih skupin Mandžurjev, Japoncev, Han Kitajcev, Mongolov in Korejcev. Takšna politika je dajala vtis samostojnosti in harmonije med korejsko in japonsko identiteto, za razliko od odkrite dominancije japonske identitete na Korejskem polotoku. Yom Sang-seop je doumel, da bo moral, če bo želel ostati v Koreji, pisati propagando in tako izdati nacionalistično idejo, zato se je odločil preseliti v Mandžurijo, kjer je lahko zaradi politike *ojokyeopwa* vsaj deloma ohranil svojo korejsko identiteto (Kim 2019, 21). Prav ta »prisilni samoizgon« je Yoma spremenil v člana korejske diaspore, nekoga, ki si je nenehno želel vrniti domov, kar se jasno odraža v delih, ki jih je napisal med bivanjem v Mandžuriji (Oh 2012).

Ta nostalgija po domu in povratek v domovino je izražena v delu *Ujuha-engnoga* 우주행로가 (*V vesolje*). V njem Yom piše, da se nikoli ni imel za del Mandžurije (Qian 2020, 160). Življenje tam opisuje kot »življenje brez globine«, življenje brez tradicije ali uveljavljene kulture, sebe pa postavlja v vlogo »japonskega državljana«, saj je njegova korejska identiteta kolonizirana s strani Japonske. Yom tej kruti realnosti ni mogel pobegniti in je ostal razpet med svojo pravo identiteto Korejca ter prisilno identiteto japonskega državljana pod kolonialno vladavino. Njegova kultura in tradicija sta bili neizpodbitno korejski, vendar pa je bila identiteta, ki jo je moral sprejeti, identiteta japonskega

državljana, zaradi česar svoje življenje v Mandžuriji opisuje kot življenje brez globine. Z drugimi besedami, v Mandžuriji je bil Yom zgolj priseljenec in se ni znal odločiti, kako se umestiti v novo okolje (Qian 2020, 161), videl se je kot »neopriseljenec« in je bil zmeden glede svoje identitete. To je klasičen izraz diasporske izkušnje, ko poskuša človek odvreči staro identiteto svoje domovine in sprejeti novo identiteto novega okolja, a pri tem pa izgubi prvotno identiteto, ne da bi polno pridobil novo.

Yom je bil v Mandžuriji, ko je izvedel za nenadno osvoboditev Koreje, preselil pa se je v severni del polotoka, v kraj Sinuiju, a si ni mogel predstavljati, da bo ta osvoboditev plačana s trajno razdelitvijo njegove domovine. Kim Jae-yong domneva, da se Yom po osvoboditvi ni takoj vrnil v Seul zaradi politične negotovosti (Kim 2019, 25), zaradi prisotnosti ameriških in sovjetskih sil, ki sta upravljali jug in sever polotoka, ter da je še naprej upal, da bo prišlo do mirne rešitve ideoloških razlik med ljudmi in da bo kmalu prišlo do združitve države pod enotno korejsko zastavo. Zato je po vrnitvi iz Andonga ostal v kraju Sinuiju in čakal, da se kaos poleže.

Romani Yom Sang-seopa po osvoboditvi odražajo njegove dni v diaspori v Andongu in Sinuijuju skozi pripovedi o »razseljenosti po osvoboditvi« (Qian 2020, 151). To se ne kaže le kot fizična razseljenost, temveč tudi kot razseljenost lojalnosti in vere v novo ustanovljeno državo, lojalnosti, ki sloni na ideologiji in krvni identiteti. Yomovi romani, kot sta *Haebangui adeul* 해방의 아들 (*Sin osvoboditve*) in *Sampalseon* 삼팔선 (*Osemintrideseti vzporednik*), dajejo glas razseljenim ljudem obdobja po osvoboditvi (ibid.). Medtem ko *Ihap* 이합 (*Ločitev*), *Jaehoe* 재회 (*Ponovno snidenje*) in *Hyopung* 효풍 (*Jutranji vetrič*) govorijo o razseljenosti po osvoboditvi ter o težavah rehabilitacije in iskanja novega začetka v osvobojeni domovini.

Prispevek bo skušal raziskati diasporsko izkušnjo, kot se odraža v teh romanih. V delih o pobegu iz Mandžurije bo natančneje raziskal prelome, ki nastanejo v procesu vračanja domov. Nadalje bo analiziral elemente presenečenja, izkušnje »ponovne diasporizacije«, razblinjenje iluzij o domovini ter realnost življenja v novo osvobojeni državi.

Vrnitev domov: postati begunec v lastni domovini

Romani o osvobodilnem obdobju v Koreji izražajo prelom in diskontinuiteto. V primeru Yom Sang-seopa bi to lahko imenovali »dvojni prelom«. Prvi prelom je

dejstvo, da je moral Yom zapustiti Korejo in se preseliti v Mandžurijo. Po skoraj desetletju življenja v Mandžuriji je dočakal osvoboditev svoje domovine, ki pa je v Mandžuriji ustvarila sovražno okolje za tamkajšnje Korejce. Serija nasilnih napadov na Korejce je Yom Sang-seopa skupaj z drugimi prisilila, da pobegne iz Mandžurije (Choi 2011, 179).

Sam pal seon 삼팔선 (*Osemintrideseti vzporednik*) je novela, predstavljena kot popotni dnevnik beguncev, ki se srečujejo z nepričakovanimi razmerami in morajo svoje načrte nenehno spreminjati. Bolečina in trpljenje beguncev sta jasno razkrita, čustva ljudi, ki se med potjo srečujejo ali ločujejo, pa so prikazana skozi osebno izkušnjo pripovedovalca. Mnogi Korejci so zapustili svoje domove in odšli v Mandžurijo, da bi se izognili preganjanju in visokim davkom kolonialne vlade. Sčasoma so nekateri korejski naseljenci v Mandžuriji obogateli ter postali lastniki zemlje in drugega premoženja. To je po japonskem porazu v drugi svetovni vojni pri številnih Mandžurih sprožilo željo po maščevanju, saj so Korejce dojemali kot kolaborante kolonialnega režima, ker so v vzpostavljeni hierarhiji uživali določene svoboščine in privilegije. Tako so tako Japonci kot Korejci postali tarča nasilnih napadov Mandžurov, zaradi česar se je veliko ljudi odločilo pobegniti.

Osemintrideseti vzporednik opisuje nevarnosti, s katerimi so se soočali Korejci, kot tudi njihovo »nepopolno neodvisnost«, ki jo je spremljala bolečina razdelitve države, kar je številne ljudi spremenilo v del diaspore znotraj njihove lastne domovine, ki so jo razdelili neokolonialni režimi.

Potovanje beguncev je v romanu prikazano izjemno nazorno in podrobno. Pripovedovalec npr. omeni, da je »begunski certifikat postal kot družinski član«, ki si ga niso mogli privoščiti izgubiti. Oblasti so nenehno nadzorovale gibanje beguncev, ljudje pa so morali na vsakem koraku dokazovati svojo identiteto. Nenehne spremembe poti in načrtov so povzročile, da se je pot domov neprestano podaljševala. Vlaki niso vozili pravočasno, tisti, ki so vozili, pa so bili polni beguncev. Poleg tega je bilo gibanje beguncev omejeno, zato so mnogi obtičali v krajih, kjer niso želeli biti. Živel so v strahu, da jih bodo oblasti ujele, prenočišča in begunski tabori pa so bili prenatrpani in v zelo slabem stanju. V romanu je jasno prikazano, kako se vlada ni uspela odzvati na način, ki bi ljudem zagotovil varno, higiensko in življenju primerno zatočišče, begunci pa so postali drobni delčki v državnem aparatu. To je razvidno tudi v romanu *Osemintrideseti vzporednik*.

조밥 한 사발에 파를 송던송던 썰어 넣은 간장 국물은 냉국이란 거요. 설경설경한 감자조림 하나뿐이다. 무서운 세상도 되었다고 생각하였다. (Yom 2007, 244)

Juha iz sojine omake z drobno sesekljano mlado čebulo v skledi prosa kot hladna juha in dušen krompir je edina jed. Prešinila me je misel, da je svet postal strašljiv.

V tem odlomku pripovedovalec omeni, da je »svet postal strašljiv kraj«, v romanu *Jaehoe 재회* (*Ponovno snidenje*) pa protagonist sarkastično pripomni, da »telefon še ni osvobojen«.

전화는 해방 안 됐나요! 음식점에서 나오면서 장한이는 귀에 남은 주인의 말을 속으로 되어 보았다. 서울 들어오는 첫발에 해방된 전차와 전화로 두 시간 이상을 시달리고 나니 장한이는 이만하면 서울 남조선도 반남아나 안 듯싶었다. (Yom 1987, 124)

Telefon ni osvobojen! Ko je odhajal iz restavracije, si je Han Jang v mislih ponavljal besede lastnika. Ko sta ga osvobojeni vlak in telefon več kot dve uri mučila že po prvem koraku v Seul, se mu je zazdelo, da je Seul, Južna Koreja, na pol propadel.

Ti odlomki kažejo na napačno upravljanje novo osvobojene vlade in slabo delovanje njenega aparata. Yom Sang-seop je na lastni koži doživel preizkušnje beguncev in izkusil te stiske, zato je kritiziral osvoboditev, ki ljudem namesto olajšanja prinese še več bolečine in trpljenja.

Begunci niso imeli dovolj denarja za hrano in prenočišče, njihove razmere pa so se iz dneva v dan slabšale. Tako so ljudje, ki so pred preganjanjem bežali iz ene države, naleteli na preganjanje v drugi, zaradi česar se je zdelo, kot da je bil ves boleči trud bežanja pred trpljenjem zaman. Begunci se niso bali le državnih oblasti, temveč tudi razbojnikov, kriminalcev in tihotapcev. Bili so lahka tarča zlorab, saj se tudi v primeru rop ali prevare niso imeli komu pritožiti. Da bi bilo še huje, so jih, tudi če so se izognili kriminalcem, poniževali oblastniki. Bili so nezaželeni in nadlegovani v imenu boja proti boleznim (koleri), ideologiji (komunizem) in kriminalu.

“가미소리 있소? 가미소리 있기던 하나 주어”

-그런 것도 저기서 조사할 때 모두 빼앗겼어요. 말이 선뜻선뜻 통하니 이런 중에도 얼마나 다행이고 시원하랴

‘짐 속에는 무어 있어?’

무엇보다 무서운 것이 짐을 조사할 테니 따라오라는 밀이 떨어지지나 않을까 하는 것이다.

“없어요. 우리 가지 한가지요. 만주서 다 뺏겼어요.”

“만주에서 왜 와?” “가리구 내 쫓아서요”

‘돈 얼마 있어? 많이 가지고 가면 안돼. ‘돈 없어서 밥도 못 먹었소.’ (Yom 2007, 253)

»Imate britvico? Če jo imate, mi dajte eno.«

»Tudi to so nam vzeli, ko so nas tam pregledovali.« Na srečo so se besede med nami jasno prenašale tudi v tej situaciji.

»Kaj imate v torbi?«

Najbolj grozljiv trenutek pri pregledu prtljage je bila fraza »pojdi z nami«.

»Ničesar. Smo prav kakor berači. Vse so nam pobrali v Mandžuriji.«

»Koliko denarja imate? Preveč ga ne smete imeti.«

»Nimamo denarja, zato še jesti nismo mogli.«

Zgornji odlomek prikazuje situacijo, v kateri so begunci, ki so prišli iz Mandžurije, neprestano izpostavljeni nadlegovanju, preiskavam in nadzoru s strani sovjetske vojske. Sovjetska vojska je bila v obdobju po osvoboditvi Koreje skrbnica severnega dela polotoka in je bila oblast, ki je upravljala začasno vladno. Neprestani nadzor, nadlegovanje in preiskovanje s strani sovjetske vojske je pojav, ki ga lahko opazimo tudi v sodobni družbi. Ta pojav je npr. podoben položaju, ko se migrant iz različnih razlogov preseli v novo državo in ga tamkajšnji prebivalci in oblasti nenehno sumničavo opazujejo in preverjajo,

zato so dejanja beguncev ali migrantov stalno predmet dvoma in zasliševanja s strani domačinov. Migrant zaradi nenehnega pogleda domačinov in oblasti ne more najti miru v novi državi, tudi če je pravno že njen državljan ali zakoniti prebivalec. Tako migranti v »novi državi« niso niti povsem zavrtnjeni niti v celoti sprejeti, kar povzroči prelom v njihovem občutku pripadnosti. Migrant ne pripada več povsem svoji izvorni domovini, saj jo je zapustil v iskanju boljšega življenja, prav tako pa ne pripada v celoti novi državi, kjer so domačini do nje- ga sumničavi. Ta prelom, kot je opisan zgoraj, je podoben občutku preloma, ki ga odseva tudi roman in ima številne razsežnosti in vidike. Ponovna razselitev z namenom, da bi se izognili nadaljnjemu preganjanju, je v Yomovem romanu živo prikazana (Choi 2011, 178).

Poseben pojav v tem kontekstu je položaj ljudi mešane krvi, ki je prikazan v romanu *Haebangui adeul* 해방의 아들 (*Sin osvoboditve*). Po tem, ko so zavez- niki premagali Japonsko, so Korejci, ki so ravnokar dosegli svojo osvoboditev, obsojali že bežne povezave s poraženimi Japonci. To je ljudi, ki so bili pol Ja- ponci in pol Korejci, postavilo v izrazito dilemo in tudi njih lahko vidimo kot poseben tip diaspore, saj niso vedeli, katera država je njihova prava domovina. Ti Korejci mešane krvi so se soočali z veliko dilemo glede izbire lojalnosti, ali naj bo ta usmerjena v Korejo ali Japonsko. *Haebangui adeul* 해방의 아들 (*Sin osvoboditve*) raziskuje ta problem in temelji na aspektih Yomovega življenja v Mandžuriji ter njegovega bivanja v Andongu in Sinuiju (Qian 2020, 151). Jun- shik, protagonist romana, je pol Japonec in pol Korejec. V osvobojeni Koreji pritegne pozornost nacionalistov, ki nenehno preizkušajo njegovo lojalnost. Ker je napol Korejec, na Japonskem ne more najti pravega doma, kot napol Japonec pa bo med korejskimi nacionalisti vedno vzbujal sum. Njegova iden- titeta tako nenadoma postane zmedena in sam postane del diaspore v lastni domovini. Roman tako odseva položaj ljudi, ki se želijo po diasporski izkušnji vrniti domov, a se tudi po vrnitvi ne morejo zares vključiti v novo okolje. Ne pripadajo povsem ne domovini ne državi, v kateri so prej živeli kot priseljenci. Tako se gibljejo med diasporsko identiteto in bojem, da bi postali polnopravni člani svoje »prave« domovine, ki pa jim uhaja kot privid. S tem nastane dvoj- na diasporska izkušnja in nov občutek preloma. Do dvojne diaspore pride, ko znatna diasporska skupnost doživi drugo diasporo iz gostiteljske države, v ka- teri ima pomembno zgodovino in s katero je razvila močno kulturno naveza- nost (Wacks 2015, 12), kar se je zgodilo številnim Korejcem, ki so se naselili v Mandžuriji in se po drugi svetovni vojni vrnili v Korejo. Korejci so na splošno v Mandžuriji živeli mirno in uspešno vse do poraza japonskega imperija. Ko

pa so se vrnil v domovino, so našli državo, na podlagi ideologije razdeljeno na Severno in Južno Korejo – čuden in neznan prostor, kjer so morali znova začeti graditi svoje življenje. Ta pojav in proces dvojne diasporske izkušnje v tem prispevku imenujem »dvojna diasporizacija« oz. »dvojna diasporska izkušnja«.

Drug element, ki ga zasledimo v Yomovih romanih, je zmeda in stiska likov pri izbiri ideologije. V osvobojeni Koreji ni bilo najti doma, o katerem so Korejci vedno sanjali. Oblikovanje nove korejske identitete ni temeljilo na njihovi identiteti kot »ljudstva Han«, ampak na politični ideologiji. Narodu in njegovi identiteti je manjkal osnovni konstitutivni element – njegovo ljudstvo. Delitev na sever in jug je bila zato za Korejce v Mandžuriji dvojna diasporska izkušnja; nekateri so šli celo v notranje izgnanstvo, ker se niso strinjali z ideologijo ene ali druge strani.

Hyopung 효풍 (*Jutranji vetrič*) je še en Yom Sang-seopov roman, ki ga lahko beremo tudi kot spomine na njegovo življenje v Mandžuriji. Osrednja dilema v romanu je, ali se vrniti v domovino ali si najti novo domovino v ideologiji, ki najbolj ustreza posameznikovim interesom. Protagonist skuša ubrati srednjo pot, ki jo lahko primerjamo s transnacionalno identiteto diaspore. Izbira tukaj postane oblika preloma. Ideologija, ki si jo posameznik izbere, določi njegovo usodo in to je bila odločitev, s katero so se soočali številni ljudje v osvobojeni Koreji, ko so razmišljali, ali naj živijo severno ali južno od osemintridesetega vzporednika.

Mitološka domovina in njena nostalgija

V *Osemintridesetem vzporedniku* je pripovedovalec na avtobusu, kamor se je prebil po številnih težavah in naporih, medtem ko nekateri drugi potniki pojejo pesem o škratu. Otroci pripovedovalca, ki so pripadniki druge generacije diaspore, se s pesmijo ne morejo poistovetiti, v pripovedovalcu pa ta vzbudi občutek nostalgije. Škrat iz pesmi je bil dolgo časa del korejske ustne tradicije, občutek nostalgije pa pripovedovalca popelje nazaj v otroštvo, ko je to pesem o škratu tisočkrat slišal in pel. To mu daje občutek bližine domovine – ne fizično, ampak čustveno.

Drugi primer v *Osemintridesetem vzporedniku* zasledimo, ko pripovedovalec v gostišču sreča dekle iz Seula. Dekle govori s seulskim naglasom in prevzame jo nostalgija po domovini, kar je vidno v naslednjem odlomku. Nostalgija je tukaj izražena kot veselje ob srečanju z nekom, ki prihaja iz istega kraja.

Dekle pripovedovalca osebno ne pozna, vendar prepozna seulski naglas. Pripovedovalec to veselje razume kot občutek, podoben srečanju z družinskim članom v težkih časih. Čeprav pripovedovalec ni njen sorodnik, jo spominja na dom, zato v dekletu vzbudi nostalgijo po domovini. Kot odziv pa pripovedovalčevo spoznanje, da je dekletov glas postal bolj vesel, ko ga je slišala, odseva tudi njegovo lastno nostalgijo po rojstnem Seulu. Zato meni, da je dekle polno veselja zato, ker je srečalo nekoga iz Seula. Vzajemen odnos in občutek pripadnosti istemu kraju, ki ga izražata dekle in pripovedovalec, sta obliki nostalgije po njuni domovini, ki je Seul.

우리의 서울말투에 반색을 한 것인지, 쓸쓸한 판에 식구가 늘어서 반가워 하는지 생글생글하며 요령있이 이야기를 잘한다. (Yom 2007, 212)

Morda zato, ker ji je bil vseč naš seulski naglas ali ker je bila v tem osamljenem času vesela, da ima več družinskih članov, je govorila z nasmehom in taktom.

Ihap 이합 (*Ločitev*) je zgodba, zasnovana na življenju nekaterih pripadnikov diaspore, ki so prišli iz Mandžurije in se naselili v Severni Koreji. Prikazuje komunistično družbo, osrednja tema romana pa so različni konflikti, povezani s to ideologijo. Protagonist Kim Jang-han pobegne iz Mandžurije in se skupaj z ženo in sorodniki naseli v mestu z imenom Seup. Ideološke razlike med možem Kim Jang-hanom in ženo Shin Suk-ki na koncu prisilijo moža, da pobegne iz Severne Koreje. Zgodba *Ločitev* pokaže, da je bilo moževo bivanje v novem okolju deloma motivirano z njegovo pohlepnostjo in hkrati z nemočjo in kako ga nezadovoljstvo ter neprestano hrepenenje in nostalgija po domovini ves čas spominjata na državo, ki je bila nekoč njegova. Zavida svaku Jinhoju, ki je odšel v Južno Korejo, medtem ko se je sam odločil ostati v Seupu, ker je tam lahko bolje živel. V zgodbi se nekateri ljudje uspejo prilagoditi novi družbi in normam v Severni Koreji, drugi pa ne, kar se zrcali v sporih med možem in ženo. Njuni spori obenem razkrivajo različne aspiracije, ki jih imajo ljudje v različnih življenjskih okoliščinah v diasporskem prostoru. Čeprav selitev nekaterim ponudi nove priložnosti, se izkaže, da je asimilacija v novo družbo težavna. Na površinski ravni se zdi, da so razlogi za to ideološka nasprotja življenja v Severni Koreji, a natančnejše branje pokaže, da ima še večjo vlogo nostalgija po domovini. Domovini, ki je bila kolonizirana, a je še vedno

dom pripovedovalčevih sorodnikov, ki drug z drugim delijo svoje bolečine in trpljenje. V istem romanu najdemo še en primer, ko pripovedovalec ne more izvedeti nobenih novic iz domovine. Srce si vedno želi biti blizu domovine, če ne fizično, pa vsaj čustveno. Ko človek ne ve, kaj se dogaja v njegovi domovini, si lahko predstavlja le dobre stvari, zato nostalgija za lepimi spomini prevlada nad logičnim razmišljanjem, in hrepenenje po vrnitvi postane še močnejše. Ne glede na realnost ima nostalgija po srečnejši preteklosti, prežeti le z dobrimi spomini, velik vpliv na psihologijo pripadnikov diaspore in na njihovo željo po vrnitvi v domovino. Tako jih prav nostalgija za lepimi spomini na rojstni kraj sili k vrnitvi, kar je v zgodbi *Ihap 이합* (*Ločitev*) jasno razvidno. Težko življenje v kraju, kjer so se naselili, in lepi spomini na rodno domovino potisnejo Jang-hana k odločitvi, da se vrne domov, na jug.

Ljudje, ki se naselijo daleč stran od domovine, tega ne storijo vedno prostovoljno ali iz istih razlogov. Različne motivacije in ambicije lahko privedejo do spopadov, pripravljenost ostati in si ustvariti boljše življenje pa igra veliko vlogo v diasporskem načinu razmišljanja, ki človeku omogoča, da kljub trpljenju vztraja v novi domovini. Toda za nekatere napoči trenutek, ko se odrečejo sanjam o novem življenju v tuji deželi in se odločijo za vrnitev domov. V zgodbi *Ločitev* se protagonist prav tako vrne v Korejo v iskanju doma, ki je bil obljubljen po osvoboditvi, vendar kmalu spozna, da ima tudi domovina svoje težave. To razočaranje je pogosto pri pripadnikih diaspore, ki se enkrat vrnejo v domovino in ugotovijo, da se je ta spremenila in je zelo drugačna od njihovih nostalgičnih fantazij.

Vrnitev domov in bolečina razblinjenih iluzij

Realnost vrnitve v Korejo je pomenila soočenje z razdelitvijo države ter s prisotnostjo tako sovjetskih kot ameriških sil na »osvobojenem« ozemlju, kar je pogosto vzbudilo občutek razočaranja. Ta »dediasporska« izkušnja je pri mnogih povratnikih prerasla v »ponovno diasporsko« izkušnjo (Rogge 1994), saj so postali tujci v lastni državi.

V *Osemintridesetem vzporedniku* pripovedovalec prečka osemintrideseti vzporednik. Potem ko je na severu videl sovjetske vojake, si domišlja, da bo vsaj njegov dom na jugu prost tujega vmešavanja. Toda ko pride na jug, je prva stvar, ki jo zagleda, ameriška vojska, ki straži na kontrolni točki.

인제야 삼팔선을 건너셨다는 실감이 들면서도, 갖은 곤경을 다 겪고 들어서서 첫 번에 딱 마주친 사람이 미병이었고나! 고 머리속에 몇 번이나 뇌어보았다. (Yom 2007, 264)

Končno sem zares začutil, da smo prečkali osemintrideseti vzporednik, a po vseh teh mukah je bil prvi človek, na katerega smo naleteli, ameriški vojak! To misel sem si v glavi večkrat ponovil.

Njegova iluzija o svobodni deželi, osvobojeni tujega vpliva, se tako v trenutku razblini. Ugotovi, da je osvoboditev Koreje v resnici pripeljala neokolonizatorje, zamaskirane kot osvoboditelje. Kmalu spozna, kako jalova je bila njegova vrnitev domov. Čeprav pripovedovalec po precejšnjih mukah prispe v Južno Korejo, se dom, ki ga je pred leti zapustil, ne zdi več isti. Beg pred preganjanjem, iskanje upanja v drugi državi in potem ponovno doživljanje istega preganjanja v novi deželi ustvarjajo začarani krog travme, ki ga je težko preseči. Ljudje, ki so se vrnili, niso mogli pozabiti preganjanja in nasilja, ki so ga doživeli, in so živeli v stalnem strahu, da bodo znova postali žrtve, kar se jasno pokaže v vrhuncu zgodbe. Pripovedovalca po vrnitvi v rodno Korejo šokira spoznanje, da se ekonomske in socialne razmere niso bistveno spremenile in da ljudje še vedno živijo v bedi. Država je razdeljena po ideoloških linijah, nad njo pa še vedno gospodujejo tuje sile. Ta spoznanja o novi realnosti, ki je povsem v nasprotju z njegovimi pričakovanji o ponovno neodvisni, suvereni domovini, ga prisilijo, da začne dvomiti o svojem dejanju vrnitve domov.

Yom v romanu *Ločitev* predstavi podoben pojav, ko se Kim Jang Han po vrnitvi iz Mandžurije naseli na severu v prepričanju, da ga tam čaka boljše življenje in da bo prej ali slej lahko obiskal rodni dom na jugu. Sprva gre vse dobro, a položaj se počasi začne slabšati. Razmere na severu so zanj kulturni šok, saj se nihče ne meni za tradicionalne družinske vrednote, tudi ženske pa so »osvobodene« in si želijo delati, tudi za ceno zanemarjanja družine. »Osvoboditev« žensk se tu uporablja satirično in označuje žensko, ki se noče več omejevati na tradicionalne družinske vloge in dolžnosti, kot so kuhanje, čiščenje in skrb za otroke. »Osvobodjena« ženska si želi sodelovati pri gradnji naroda, v politiki in v industrializaciji, zato ignorira družino. Jang Han verjame, da sta politična ideologija in propaganda v osvobojeni Koreji dobili osrednjo družbeno vlogo. Jang Hanova žena se ne zmeni zanj in tudi ne za mlade otroke ter večino svojega časa posveča služenju politični ideologiji, ki jo je osvobodila. Ne verjame več v tradicionalne družinske vrednote in se niti ne trudi izpolnjevati

družinskih obveznosti. Z možem se prepira in ga zasmehuje kot konservativca v osvobojeni Koreji. Jang Han se tako počuti utesnjene in stisnjene v kot. Med zakoncema nastane ideološki razkol. Jang Han je razočaran nad državo, ki mu ne more ponuditi dobrega življenja, ker ne ohranja tradicionalnih družbenih vrednot. Po njegovem prepričanju bi morala biti družina prva prioriteta posameznika, šele nato družba in država. Meni, da je osvoboditev države razbila tradicionalne vrednote družbe. Vse, kar je po osvoboditvi prestal, da se je vrnil iz Mandžurije in se naselil na severu polotoka, se mu zdi zaman. Prepričan postane, da je vse brez smisla: osvoboditev, ki ne more zaščititi njegove propadajoče družine, in vrnitev domov, ki razkraja njegovo družino. Tako se zave krute resničnosti osvoboditve in ničevosti svoje vrnitve ter znova vzame nahrbtnik in se odpravi na novo pot v iskanju pravega doma, kjer bodo njegove želje in pričakovanja končno izpolnjeni.

장한이는 혼자 맥없이 앉아서 어젯밤에 뒷방 사람이 창피하고 동리가 부끄럽게 싸우던 불쾌한 생각을 하다가, 이혼이라두 해 달라면 해주지 하고 입을 악물며 허공에 대고 눈을 부릅뜨다가 옆에 앉았던 어린 것이 이상히 볼까 보아서 얼른 낫빛을 고쳤다. 그렇게 의심쩍고 못마땅하거든 이혼이라두 하시구려. 하시구려가 아니라 좋도록 하십시다구려. “죄 없는 어린것들이 불쌍하다는 생각이거나, 이것도 급격한 과도기의 한때 풍조니, 주책없이 날뛰는 것을 덩달아서 마주 날뛸 수도 없다는 생각만 없으면야, 진정 이혼이 소원이라면 덮어놓고 붙들어 두려고 빌붙을 묘리도 없다는 역심이 드는 것이다. 그러나 생각하면 해방이 그 잘난 살림까지 거덜을 내놓고 인제는 계집까지 놓치게 된다면, 물론 해방을 타하는 것은 아니나 억울한 노릇이다. (Yom 1987, 100)

Jang Han je sedel sam, počutil se je osramočenega in imel je neprijetne misli o sosedih in prepirih para prejšnjo noč, potem pa je stisnil zobe in ježno strmel v prazno ter razmišljal, da se bo ločil, če bo ona tako hotela, a je hitro popravil izraz na obrazu, saj ga je skrbelo, da bi ga otrok, ki je sedel poleg njega, začudeno gledal. Če si tako polna dvomov in nezadovoljstva, potem se pa ločiva. Če o tem razmišljaš, pa to stori. »Če ne misliš, da so nedolžni otroci vredni pomilovanja ali da je to le trend tega nestanovitnega časa in da se mu lahko kar nebrzdano prepustiš, če je ločitev res to, kar si želiš, potem nima nobenega smisla, da bi se tega oklepala. Vendar, če dobro premislim, če osvoboditev pomeni obupati nad

svojim čudovitim življenjem in celo izgubiti svojo žensko, potem seveda za to ne krivim osvoboditve, a je to vendarle krivično.«

Ponovno snidenje je kratka zgodba o človeku, ki pobegne iz komunističnega sistema na severu. V njej potekajo razprave o svobodi, svobodi misli in o nesmislu razdelitve države. Zgodba obravnava tudi vprašanje naselitve ljudi, ki so se vrnili iz izgnanstva in nihajo med starimi spomini in novo realnostjo. Konflikt med pričakovanji in resničnostjo igra ključno vlogo v naselbini vrnjene diaspore. Čeprav se telo lahko vrne, duša ostane drugje. Jang Han pride na jug s svojim sinom, za seboj pa pusti ženo in hčer. Ko prispe na jug, začne spraševati po cenah osnovnih dobrin in ugotovi, da še nikoli niso bile višje. Avtobusi so prepolni, zato se ne more vkrcati, taksija pa si ne more privoščiti, saj stane toliko kot vreča riža. Tu se njegova iluzija razblini in spozna, da razmere v Južni Koreji niso bistveno boljše od razmer na severu.

장한이가 도서관에 가서 해방 후의 묵은 신문을 보고 와서, 이남은 이러다가는 모리배, 탐관오리에 쓰러지겠다고 혼자 분개도 하고 찬탄도 하는 것을 듣고, 형은 이런 소리를 하는 것이었다. (Yom 1987, 130)

Ko se je Jang Han vrnil iz knjižnice, kjer je bral stare časopise, izdane po osvoboditvi, je bil hkrati ogorčen in poln občudovanja do svojega svaka, ki je rekel, da bo jug, če bo šlo tako naprej, padel v roke tatov in skorumpiranih uradnikov, kar mu je potrdil tudi njegov starejši brat.

V tem odlomku vidimo, da čeprav se je Jang Han vrnil v rodni dom v Seulu, ta ni več tak, kot si ga je predstavljal. Vrnitev domov tako postane zaman, saj v na novo osvobojenem jugu vladajo razmere, ki se ne razlikujejo bistveno od razmer na severu, z zločinci in skorumpiranimi uradniki na oblasti. Kmalu začne pogrešati ženo in družino, ki jo je zapustil na severu. Avtor prikaže ponovno snidenje Jang Hana in njegove žene kot simbol upanja na ponovno združitev države. Hkrati izraža upanje, da se bodo razmere izboljšale, in obenem razkriva nesmiselnost poskusov vrnitve domov. Iluzija o povratku se razblini, zato se pod vprašaj postavi celoten smisel dejanja vrnitve.

Zaključek

Yom Sang-seop je odšel v izgnanstvo v Mandžurijo, da bi se izognil preganjanju pod japonsko kolonialno oblastjo, a je nato v svojem novem domu spoznal svoje diasporsko stanje. Politika *ojokyeopwa*, ki je v teoriji spoštovala korejsko identiteto, je v praksi Korejce še vedno poskušala asimilirati v identiteto drugorazrednih Japoncev velikega japonskega imperija. Osvoboditev Koreje je Yomu dala priložnost, da se vrne v domovino. Njegovi romani, nastali v obdobju po osvoboditvi, služijo tudi kot spomini na čas, ki ga je preživel v Mandžuriji. Opisujejo tamkajšnje življenje in eksodus po tem, ko so Mandžuri po japonskem porazu začeli preganjati Korejce. Romani, ki jih je napisal po vrnitvi iz Mandžurije, govorijo o stiskah in nesmislu neodvisnosti ter prikazujejo »dvojno diasporsko« izkušnjo, v kateri se mit o domovini izmika tudi takrat, ko se pripadnik diaspore vrne domov. Razdelitev Koreje in ideološki razkol med prebivalci so razblinili Yomove iluzije, njegova prava domovina bi bila uresničena šele z združitvijo Korejskega polotoka. Yom izbere srednjo pot, ki jo opiše kot hojo na obeh nogah namesto na eni. Verjel je, da je osvoboditev ljudi pomembnejša od ideološke čistosti in da bi bilo pravo narodno skupnost mogoče vzpostaviti le, če bi se kapitalistična in komunistična ideologija lahko združili. Njegova vrnitev domov je bila zaman, njegovi romani po osvoboditvi pa odsevajo »dvojno diasporsko« izkušnjo, v kateri se telo sicer vrne v domovino, duša pa še vedno ostane ujeta drugje, tavajoč v nostalgiji za izgubljeno domovino.

Literatura

- Baek, Chul 백철. 1980. *Sinmunhaksajosa* 신문학사조사 [Raziskava nove literature]. Seul: Shingu Munhwasa.
- Choi, Byeong Woo 최병우. 2011. »Haebang jiku hanguksoseore natanan gwi hwangwa jeongjuui seontaekgwa geu uimi 해방 직후 한국소설에 나타난 귀환과 정주의 선택과 그 의미 [Izbira in pomen repatriacije in naseljevanja v korejskih romanih takoj po osvoboditvi].« *The Journal of Korean Fiction Research* 46: 159–85.
- Choi, Hyun shik 최현식. 2016. »Honhyeol/honjonggwa jucheui munje 혼혈/혼종과 주체의 문제 [Hibridnost in problem subjekta].« V *Yeomsangseop munhagui jaeinsik* 염상섭문학의 재인식 [Ponovna preučitev del Yeom Sang-sup], uredil Munhakgwasasangyeonguhoe 문학과사상연구회 Association for Research of Literature and Thoughts. Seul: Somyeong Publishing.

- Choi, Jin-ok 최진옥. 2007. »Haebang jiku yeomsangseop soseore natanan minjoguisik gochal 해방 직후 염상섭 소설에 나타난 민족의식 고찰 [Študija 'nacionalne zavesti' v Yom Sang-Seopovem romanu po osvoboditvi Koreje].« *The Journal of Korean Modern Literature* 23: 399-426.
- Cohen, Robin. 2008. *Solid, Ductile and Liquid: Changing Notions of Homeland and Home in Diaspora Studies*. QEH Working Papers 156: 1-17.
- Conner, Walker. 1986. »The impact of Homelands Upon Diasporas.« V *Modern Diasporas in International Politics*, urednik Sheffer, Gabriel, 16-45. New York: St. Martin's Press.
- Cousins, Helen, Pauline Dodgson-Katiyo in Ernest N. Emenyonu. 2016. *ALT 34 Diaspora and Returns in Fiction: African Literature Today*. Melton: Boydell & Brewer.
- Huh, Byung-shik 허병식. 2011. »Singminjiui jeopgyeong, singminjuuiui gongbaek- jangsorseoui busan 식민지의 접경, 식민주의의 공백 [Stičišče kolonije, status izjeme kolonializma – Busan kot kraj].« *The Studies in Korean Literature* 40: 7-32.
- Im, Wha 임화. 1935. »Joseonsinsinmunhaksaronseoseol 조선신신문학사론서설 [Uvod v zgodovino joseonske literature časopisov].« *Chosunjungangilbo* (Seul). 09.10.1935 do 13.11.1935. Korea Copyrights Commission.
- Kim, Byeong Gu 김병구. 2003. »Yeomsangseop soseorui talsingminseong 염상섭 소설의 탈식민성 [Študija o postkolonialnosti v romanih Yeom Sang-seopa – osredotočeno na odnos med obdobjem pred gibanjem 1. marca in romanom Tri generacije].« *The Journal of Korean Fiction Research* 18: 173-95.
- Kim, Jae-yong 김재용. 2019. »Manjugukgwa nambugui munhak -bakparyanggwa yeomsangseobeul jungsimeuro 만주국과 남북의 문학 -박팔양과 염상섭을 중심으로 [Mandžuguo in literatura Severne in Južne Koreje – Yeom Sang-sup in Park Pal-yang].« *Study of Korean National Culture* 67: 7-34.
- Kim, Jonguck 김종욱. 1999. »Mansejeonui sigan-gonggangujjo yeongu 만세전의 시간-공간구조 연구 [Študija o časovno-prostorski strukturi romana Mansejeon].« *The Journal of Korean Modern Literature* 7: 25-47.
- . 2015. »Haebanggi gungmingukga suripgwa yeomsangseop soseorui jeongchiseong 해방기 국민국가 수립과 염상섭 소설의 정치성 [Oblikovanje nacionalne države in ideološka usmeritev revije Hyopung].« *Foreign Literature Studies* 60: 101-18.
- Kim, Jun-hyun 김준현. 2019. »Jaemanjoseonin munhagui jeongcheseong munjewa ojokyeopwa/naeseonilcheui gangeuk - yeomsangseopgwa ansugirui tengmanseonilboten hwaldongeul jungsimeuro 재만조선인 문학의 정체성 문제와 오족협화/내선일체의 간극 - 염상섭과 안수길의 <만선일보> 활동을 중심으로 [Korejska književnost v Mandžuriji in 'Ojok-hyphwa'/'Naseon-Ilchae'].« *Literary Criticism* 73: 39-62.
- Kim, Seung-min 김승민. 2007. »Haebang jiku yeomsangseop soseore natanan manju cheheomui uimi 해방 직후 염상섭 소설에 나타난 만주 체험의 의미

- [Študija o pomenu izkušenj v Mandžukuu, pripovedovanih v romanih Yeom Sang-seopa – s poudarkom na romanih neposredno po osvoboditvi Koreje leta 1945].« *Journal of Modern Korean Literature* 16: 243–74.
- Kim, Yunshik 김윤식. 1999. *Yomsangseop yeongu* 염상섭 연구 [Raziskava Yom Sang-seopa]. Seoul: SNU Press.
- Kral, Françoise. 2009. *Critical Identities in Contemporary Anglophone Diasporic Literature*. Basingstoke, Hampshire: Palgrave Macmillan.
- Lee, Hye Ryoung 이혜령. 2003. »Injoggwa jendeo, geurigo minjok dongilseongui yeokak 인종과 젠더, 그리고 민족 동일성의 역학 [Dinamika rase, spola in nacionalne identitete – s poudarkom na identiteti mešancev v romanih Yeom Sang-seopa v 20. in 30. letih 20. stoletja].« *The Journal of Korean Fiction Research* 18: 197–218.
- . 2012. »Singminjaneun malhaejil su inneunga tk yeomsangseop soseol sok singminjaiui hwanyudeul inneunga 식민자는 말해질 수 있는가 — 염상섭 소설 속 식민자의 환유들 있는가 [Ali je kolonizator lahko izgovorjen? – O me-tonimiji kolonizatorja v romanih Yom Sang-seopa].« *Daedong Munhwa Yeongu* 78: 317–53.
- Lee, Jeong-Eun 이정은. 2016. »Yeomsangseop soseore natanan honhyeorui yangsanggwu uimi 염상섭 소설에 나타난 혼혈의 양상과 의미 [Vzorci in pomeni mešancev, ki se pojavljajo v romanih Yeom Sang-seopa – s poudarkom na zavesti marginalnih ljudi].« *The Journal of Korean Fiction Research* 61: 297–321.
- Na, Byung Chul 나병철. 1999. »Singminji sidae munhagui minjok insikgwa talsingminjuui 식민지 시대 문학의 민족 인식과 탈식민주의 [Etnična zavest in postkolonializem v kolonialni literaturi].« *Study of Modern Literature* 13: 95–142.
- . 2008. »Talsingminjuui sigageseoui jeongjeon jaeguseong 탈식민주의 시각에서의 정전 재구성 [Rekonstrukcija kanona korejske literature iz postkolonialne perspektive].« *The Journal of Korean Fiction Research* 37: 37–59.
- Oh, Yang ho 오양호. 2012. *Manjujoseonmunyeseon* 만주조선문예선 [Literarni natečaj Mandžurija-Joseon]. Seoul: Youkrack.
- Qian, Chun-hua 천춘화. 2020. »Haebanggi yeomsangseop munhagui tandong (bepgyeok) gieoktui jihyeongdo 해방기 염상섭 문학의 '안동(安東) 기억'의 지형도 [Topografska karta 'Spomina na Andong' Yeom Sang-seopa v obdobju osvoboditve].« *Journal of Korean National Language and Literature* 64: 139–67.
- Rogge, John R. 1994. »Repatriation of Refugees: A Not So Simple 'Optimum' Solution.« V *When Refugees Go Home: African Experiences*, urednika Tim Allen in Hubert Morsink, 14–49. Trenton: Africa World Press.
- Roh, Yeon Sook 노연숙. 2008. »Yeomsangseobui mansejeon yeongu 염상섭의 만세전 연구 [Študija romana Yom Sang-seopa 'Mansejeon'].« *Korean Culture* 43: 375–400.
- Ryu, Jin hee 류진희. 2009. »Haebangui adeulgwa haebanggi minjok seosaiu jendeo 해방의 아들과 해방기 민족 서사의 젠더 [Spolna strategija postkolonialnega subjekta v obdobju osvoboditve Koreje (1945–1948): S poudarkom na

- oblikovanju ženske pripovedi].« *The Leaned Society of Sanghur's Literature* 27: 161–90.
- Safran, William. 1991. »Diasporas in Modern Societies: Myths of Homeland and Return.« *Diaspora* 1: 83–99.
- Schutz, Alfred. 1976. »The Homecomer.« V *Studies in Social Theory*, urednika Arvid Brodersen in Alfred Schutz, 106–19. Haag: Martinus Nijhoff.
- Seo, Jae-kil 서재길. 2002. »Mansejeonui talsingminjuuijeok ikgi 만세전의 탈식민 주의적 읽기 [Postkolonialno branje Mansejeona].« *The Journal of Korean Modern Literature* 12: 213–43.
- Wacks, David A. 2015. *Double Diaspora in Sephardic Literature: Jewish Cultural Production Before and After 1492*. Bloomington: Indiana University Press.
- Yi, Jong-ho 이종호. 2009. »Haebanggi idongui jeongchihak 해방기 이동의 정치학 [Politika mobilnosti v obdobju osvoboditve: na primeru kratkih zgodb Yom Sang-seopa].« *The Studies in Korean Literature* 36: 327–63.
- Yom, Sang-seop 염상섭. 1987. »Haebangui adeul 해방의 아들 [Sin osvoboditve].« V *Yeomsangseopjeonjip 10 gweon 염상섭전집10권 [Yom Sang-seopova zbrana dela vol. 10]*, 11–41. Seul: Mineumsa.
- . 1987. »Sampalseon 삼팔선 [Osemintrideseti vzporednik].« V *Yeomsangseopjeonjip 10 gweon 염상섭전집10권 [Yom Sang-seopova zbrana dela vol. 10]*, 55–95. Seul: Mineumsa.
- . 1987. »Ihap 이합 [Ločitev].« V *Yeomsangseopjeonjip 10 gweon 염상섭전집 10권 [Yom Sang-seopova zbrana dela vol. 10]*, 96–116. Seul: Mineumsa.
- . 1987. »Jaehoe 재회 [Ponovno srečanje].« V *Yeomsangseopjeonjip 10 gweon 염상섭전집10권 [Yom Sang-seopova zbrana dela vol. 10]*, 116–137. Seul: Mineumsa.
- . 1987. »Imjong 임종 [Na smrti postelji].« V *Yeomsangseopjeonjip 10 gweon 염상섭전집10권 [Yom Sang-seopova zbrana dela vol. 10]*, 177–314. Seul: Mineumsa.
- . 2006. »Du Pasan 두 파산 [Dva bankrota].« V *Hangukmunhakjeonjip 22 gweon 한국문학전집10권 [Zbrana dela korejske književnosti vol. 22]*, 365–385. Seul: Munhakgwajiseongsa.
- . 2007. *Guelnurimhangukseoljeonjib 3gweon 글누림한국소설전집 3권 [Guelnurim Zbrana dela korejske književnosti vol 3]*. Seul: Gulnurim.
- . 2018. *Hyopung 효풍 [Jutranji vetrič]*. Seul: Gulnurim.
- Yoon, In-Jin 윤인진. 2005. *Korian diaseupora 코리안 디아스포라 [Korejska diaspora]*. Seul: Korea University Press.